

FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi
FSM Scholarly Studies Journal of Humanities and Social Sciences
Sayı/Number 12 Yıl/Year 2018 Güz/Autumn
©2018 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

DOI: 10.16947/fsmia.502225

<http://dergipark.gov.tr/fsmia>

<http://dergi.fsm.edu.tr>

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 29.04.2018

Kabul Tarihi / Accepted: 19.06.2018

- FSMİAD, 2018; (12): 141-169

Aile Yeterlik Ölçeklerinin Türkçe'ye Uyarlanması, Geçerlik ve Güvenirliği

Tuğba Yılmaz Bingöl*
Melek Kalkan**

Öz

Bu çalışmada Caprara, Regalia, Scabini, Barbaranelli ve Bandura (2004) tarafından geliştirilen Aile Yeterlik Ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlanması yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini lise öğrencisi 125 ergen ve onların anne-babaları olmak üzere toplam 375 kişi oluşturmaktadır. Aile yeterlik ölçek seti dört formdan oluşmaktadır. Çocuk, Eş, Ebeveyn ve Kolektif Aile Öz-yeterlik Ölçeklerinden elde edilen veriler SPSS 23 ve AMOS programları ile analiz edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntem olarak kullanılmıştır. AFA sonuçlarına göre çocuk formu dört boyutlu, eş formu 2 boyutlu, ebeveyn formu 2 boyutlu ve kolektif aile formu 3 boyutludur. Yalnızca ebeveyn formunda madde yükü düşük olan bir madde çıkarılmıştır.

* Corresponding Author: Dr. Öğr. Üyesi., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, İstanbul/Türkiye, tbingol@fsm.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1104-2244

** Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Samsun/Türkiye, mkalkan@omu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-1280-5952

Sonuçta Türk aile yapısı için uygulanabilir bulunan ölçeklerden çocuk formu 16, eş formu 12, ebeveyn formu 11 ve kolektif aile formu 20 maddeden oluşmaktadır. DFA sonuçlarına göre de uyum indeksleri anlamlı çıkmıştır. Ölçeklerden elde edilecek puanların yüksek olması ilgili role ait öz-yeterliğin yüksek olmasını, düşük olması ise ilgili role ait öz-yeterliğin düşük olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kolektif aile öz-yeterliği, çocuk, eş, ebeveyn.

Adaptation of Family Efficacy Scales to Turkish, Validity and Reliability

Abstract

In this study, the adaptation of the Family Efficacy Scales developed by Caprara, Regalia, Scabini, Barbaranelli and Bandura (2004) to Turkish was done. The sample of the study consists of a total of 375 person, including 125 adolescents in high school and their parents. The family competence scale consists of four forms. Data from the Filial, Marital, Parental, and Collective Family Scales were analyzed using SPSS 23 and AMOS schedules. Explanatory factor analysis (AFA) and confirmatory factor analysis (DFA) were used as methods. According to the results of AFA, filial's form is four-dimensional, marital form is two-dimensional, parental form is two-dimensional and collective family efficacy form is three-dimensional. Only a substance with a low substance load in the parental form has been removed.

As a result, there are items 16 filial form, 12 marital form, 11 parental form and 20 collective family form, which are applicable for Turkish family structure. According to DFA results, compliance indices are significant. The high scores obtained from the scales indicate that the self-efficacy of the relevant role is high, while the low scores indicate that the self-efficacy of the relevant role is low.

Keywords: Collective family self-efficacy, filial, marital, parental.

Giriş

İnsanlar çaba gerektiren aktivitelerde, eylemlerinin elde etmek istedikleri sonucu ortaya çıkaracağını ve o eylem için kapasitelerinin yetmeyeceğini düşündüklerinde zorluklarla mücadele etmekten kaçınma eğilimindedir. Koşulları yönetebilme, yeteneklerini geliştirebilme, fırsatlardan yararlanma ve durumun başarı ile sonuçlanma ihtimali olduğunda eyleme geçme konusunda daha isteklidir. Sosyal bilişsel teori için bireylerin belirli bir konuyu tamamlama kapasitesi hakkındaki inancı anlamına gelen öz-yeterlik, temel bir kavramdır^{1 2}. Sosyal bilişsel kuram, kişisel faktörlerin ve çevresel etkilerin karşılıklı olarak birbirleri ile etkileşime girdiği üçlü bir modelle insan davranışını açıklar. Bir kişinin davranışları, bu üç bileşenin etkileri ile anlaşılabilir. Öz-yeterlik inançları bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarını ve bunların motivasyon üzerindeki etkisini yönetir^{3 4}.

Bireylerin öz-yeterlikleri doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna, psikolojik durum olmak üzere dört bilgi kaynağından etkilenir. Bunların içerisinde en güçlü kaynak doğrudan deneyimlenen yaşantılardır. Bireyin bir görevde başarılı olması öz-yeterliğini artırırken başarısız olması öz-yeterliğini azaltabilmektedir. Model kişilerin yaşantılarının gözlenmesi de doğrudan deneyimler kadar güçlü olmasa da öz-yeterliği etkiler⁵. Sözel ikna, başkalarının kişinin ortaya koyduğu ya da beklenen performansı ile ilgili sözel yargılarıdır. Olumlu yargılar öz-yeterliği güçlendirmektedir. Kişinin psikolojik durumu da etkinliğini belirlemede rol oynayan dördüncü kaynaktır. Klassen, Tze, Betts ve Gordon⁶ araştırmacıların çoğunun bu kaynakları kabul ettiğini belirtmektedir. Öz-yeterlik, gerçek yeterlik seviyelerinden ziyade yeterlilik algıları ile ilgili olan, geleceğe yönelik bir yargıdır⁷. Bandura⁸ bireylerin yeterlikleri ve eylemleri arasındaki bu ayrımı

1 A. Bandura, *Social Learning Theory*, Englewoods Cliffs: Prentice Hall, 1977.

2 A. Bandura, Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 2001, 1-26.

3 A. Bandura, Self-efficacy Mechanism in Human Agency. *American Psychologist* 37, 2, 1982, 122-147.

4 A. Bandura, *Self-efficacy: The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company, 1997.

5 D. H. Schunk, *Learning Theories: An Educational Perspective*. 6th ed. Boston, MA: Pearson, 2011.

6 R. M. Klassen, V. M. C. Tze, S. M. Betts, and K. A. Gordon, Teacher Efficacy Research 1998-2009: Signs of Progress or Unfulfilled Promise? *Educational Psychology Review*, 23, 2011, 21-43.

7 A. Woolfolk Hoy, and R. B. Spero, Changes in Teacher Efficacy during the Early Years of Teaching: A Comparison of Four Measures. *Teaching and Teacher Education*, 21, 4, 2005, 343-356.

8 Bandura a.g.e.

şöyle açıklamaktadır: Yetenek sadece ortaya koyulduğu kadar iyidir. İnsanların zor görevler karşısında kendilerine duydukları güven, yeteneklerini kullanıp kullanmamasını belirler. Bandura'ya⁹ göre öz-yeterlik, bir görevi yerine getirmeye istekli olma, bir kişinin uygulamak istediği çaba miktarı ve görevi yerine getiren bireyin zorluk karşısında sergilediği sebat düzeyi ile ilgilidir.

Bandura'ya¹⁰ göre öz-yeterlik inançlarının akademik, sağlık, örgütsel, spor ve sosyo-politik alanlar gibi farklı alanlarda etkisi vardır. Kişinin kendi hakkındaki fikirlerini yansıttığından dolayı geçmiş tecrübelerinden öğrendikleri, amaçlarına ulaşmak için gösterdiği çabaya yol gösterici olmaktadır. Öz-yeterlik inancı kişinin başarıya ulaşmasında tek başına yeterli olmayabilir. Bilgi ve kaynakları bir araya getirip organize edebilen bireyler başarıya ulaşabilir. Sonuçların birbirine bağlı çaba gerektirdiği koşullar altında, çoğu sosyal sistemde geçerli olduğu gibi başarı, algılanan kolektif yeterliğe bağlıdır. Dolayısıyla sosyal bilişsel kuram insanın eylem kapasitesini kolektif yeterliğe kadar genişletmektedir. İnsanların arzulanan sonuca ulaşmak için toplu güce sahip olduklarına dair yaygın inançları sosyal bilişsel teoride kolektif eylem kapasitesinin kilit bir bileşenidir¹¹. Algılanan kolektif yeterlik etkileri şöyle sıralanabilir: sistemin amaç ve misyon duygusu, elde etme isteğine dair ortak taahhüdün gücü, üyelerin sonuca varma, zorlukları yenme konusunda birlikte çalışma durumu ve grup direnci¹².

Kolektif yeterlik etkilerinin en temel görüldüğü grup olan aile içinde bireyler, bu sistemin bir parçası olarak farklı alt sistemler içinde yer alırlar¹³. Bu alt sistemler içinde bireylerin eş, ebeveyn ve çocuk olarak farklı rolleri, sorumlulukları, görevleri ve karşılıklı yükümlülükleri vardır. Bu sistemdeki rollere ait gereksinimleri etkili bir şekilde yönetmek için öz-yeterlik inançları önemlidir. Her rol yaşamın bu gerekliliklerin birey ve ailenin işlevselliğinde ne kadar kritik olduğunu gösteren bir yönü temsil eder.

Aile sistemi yaşamın biçimlendirici döneminde kişisel gelişim ve esenliği bütünüyle etkilemektedir. Ailenin geçtiği evreleri belirten aile yaşam döngüsünde eş, ebeveyn ve çocuk gibi farklı rolleri olan bireylerin yeterlik düzeylerinin

9 A. Bandura, *Social Foundations of Thought and Action*. Englewoods Cliffs: Prentice Hall, 1986.

10 Bandura a.g.e. 1997.

11 Bandura a.g.e. 2001.

12 Bandura a.g.e. 1997.

13 G. V. Caprara, C. Regalia, E. Scabini, C. Barbaranelli, & A. Bandura, Assessment of filial, parental, marital, and collective family efficacy beliefs. *European Journal of Psychological Assessment*, 20, 4, 2004, 247-261.

eşit olması mümkün değildir. Eş yeterliğine sahip bir bireyin yetenekleri, başa çıkması gereken durumlar, roller ve yükümlülükler ebeveynlerinkinden farklıdır. Doğal olarak ebeveyn yeterliği eş yeterliğinden ya da her bir role ilişkin görev ve yeterlik inancı diğer rollerinkinden farklıdır.

Bandura¹⁴ öz-yeterlik inançlarının aile fonksiyonlarını etkilediğini belirtmektedir. Algılanan ebeveynlik etkinliği, ebeveynliğin çoklu taleplerini yönetmede kilit rol oynamaktadır¹⁵. İlk çocuklarının doğumundan önce değerlendirilen ve bir bebeğe bakmakla ilgili yeterlik inancına sahip olduğunu belirten annelerin; çocuk doğduktan sonra daha olumlu bir iyilik hali içinde olduğu, bebeklerine daha yakın bağlandığı, ebeveynlik rolüne daha iyi uyum sağladığı, ebeveynlik rolü üzerinde daha az çatışma yaşadığı ve daha iyi bir evlilik ilişkisi kurdukları görülmektedir¹⁶. Algılanan ebeveynlik yeterliği, bu pozitif halleri yordamaktadır¹⁷. Ebeveynlik öz-yeterliği artırma programına katılan ve öz-yeterlikleri artmış ebeveynlerin çocukları ile daha olumlu etkileşime girdiği, baskıcı disiplini azalttığı, ailesel stresin düştüğü, çocukların sınıflarında sergiledikleri olumsuz davranışların iyileştiği ve azaldığına yönelik çalışmalar vardır. Eş öz-yeterliği yüksek olan bireyler evlilik ilişkisindeki sorunları çözme, partnerlerin sağlıklı iletişim kurması, çocuk yetiştirme ve mali konuların yönetilmesi gibi durumlar ile ilgili çatışmaları çözebilmektedir¹⁸. Ergenin çocuk rolü ile ilgili algıladığı yeterlik ise onların aile ve sosyal yaşamlarında karşılaştıkları ikilemlerde birbirlerine güvenmesini sağlar¹⁹. Kolektif aile öz-yeterliği ise aile üyelerinin birbirlerinin gelişimi ve iyi-oluşunu arttırmaya çalışması, ailenin sıkıntılara karşı direnmesi ve bu grup etkileşiminin kalitesinde etkili bir rol oynamaktadır²⁰.

14 Bandura a.g.e. 1997.

15 Bandura a.g.e. 1997.

16 T. M. Williams, L.A. Joy, L. Travis, A. Gotowiec, M. Blum-Steele, L. S. Aiken, S. L. Painter, & S. M. Davidson, Transition to motherhood: A longitudinal study. *Infant Mental Health Journal*, 8, 1987, 251–265.

17 A. Bandura, G. V. Caprara, C. Barbaranelli, C. Regalia, E. Scabini, Impact of Family Efficacy Beliefs on Quality of Family Functioning and Satisfaction with Family Life. *Applied Psychology: An International Review*, 60, 3, 2011, 421–448.

18 E. M. Ozer, The impact of childcare responsibility and self-efficacy on the psychological health of working mothers. *Psychology of Women Quarterly*, 19, 1995, 315–336.

19 T. J. Dishion, & R. J. McMahon, Parental monitoring and the prevention of child and adolescent problem behavior: A conceptual and empirical formulation. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1, 1998, 61–75.

20 A. D. Stajkovic, D. S. Lee, & A. J. Nyberg, Collective efficacy, group potency, and group performance: Meta-analyses of their relationships, and test of a mediation model. *Journal of Applied Psychology*, 94, 2009, 814–828.

Alan yazın incelendiğinde araştırmacıların ebeveynlerin çocuk yetiştirme yeterliğine odaklandığı görülmektedir^{21 22 23}. Caprara, Regalia, Scabini, Barbaranelli ve Bandura²⁴ çocuk ve eş yeterliğinin aile dinamiğine nasıl bir katkı sağlayıp, olayları yönetmekte kolektif aile yeterliğini nasıl etkilediğini araştırmak ve bu alandaki eksikliği kapatmak için Çocuk, Ebeveyn, Eş ve Kolektif Aile Yeterliği İnancı Ölçme araçlarını geliştirmiştir.

Bu çalışmada ise Caprara ve arkadaşlarının²⁵ geliştirdiği Aile Yeterlik Ölçekleri'nin (The Family Efficacy Scales) Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ülkemizde aile bağlarına verilen önem, sağlıklı ailelerin gelişmesinin geleceğimize olan katkısı düşünüldüğünde aile yeterliğinin ülkemiz açısından da son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin aile işlevselliğini ortaya koyması ve aile dinamiklerinin anlaşılması açısından ailelerle çalışan psikolojik yardım mesleklerinde görev alan bireylere ve aile araştırmacılarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir²⁶. Araştırmada uygulamanın yapılacağı çalışma grubunun seçiminde anne-babanın istikrarlı bir evliliğinin olması ile birlikte lisede öğrenim gören çocuğun olması ölçüt olarak alınmıştır.

Araştırmaya Samsun ili Canik ilçesinde yer alan devlete ait Anadolu liselerinde öğrenim görmekte olan 125 öğrenci ve 250 anne-baba olmak üzere toplam 375 kişi katılmıştır. Öğrencilerin %61,6'sı (N=77) kız, %38,4'ü (N=48) erkektir. Yaşlarına bakıldığında ise %4,8'inin 14, %59,2'sinin 15, %19,2'sinin 16, %16,8'inin 17 yaşında olduğu görülmüştür. Öğrencilerin genel yaş ortalaması 15,48'dir (Ss=,829). Öğrencilerin ebeveynleri ise 32-65 yaş aralığındadır (Ort.=43,56, Ss=5,220). Ebeveynlerin eğitim durumuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

21 M. Ardel, & J. Eccles, Effect of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on innercity youth. *Journal of Family Issues*, 22, 2001, 944-972.

22 Bandura a.g.e. 1997.

23 L. Whitbeck, R. Simons, R. Conger, K. Wickrama, K. Ackley, & G. Elder, The effects of parents' working conditions and family economic hardship on parenting behaviors and children's self-efficacy. *Social Psychology Quarterly*, 60, 1997, 291-303.

24 Caprara vd. a.g.e.

25 Caprara vd. a.g.e.

26 S. Büyüköztürk, Deneysel Desenler. Ankara: Pegem Yayınları, 2007.

Tablo 1. Anne-baba eğitim durumu

	Anne Eğitimi		Baba Eğitimi	
	N	%	N	%
Okuma-yazma bilmiyor	3	2,4	1	0,8
Okuma-yazma biliyor	6	4,8	-	-
İlköğretim	58	46,4	39	31,2
Ortaöğretim	41	32,8	52	41,6
Yükseköğretim	17	13,6	33	26,4
Toplam	125	100	125	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan annelerin çoğunluğunun (%46,4) ilköğretim mezunu olduğu, babaların ise %41,6'sının ortaöğretim mezunu olduğu görülmektedir. Örneklem grubu büyüklüğünün belirlenmesinde, ölçekte yer alan madde sayısının en az 5 katı olması kuralı dikkate alınmıştır^{27 28}.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacı tarafından uygun ölçütleri sağlayan gönüllü ailelere uygulanmıştır. Aileler ile randevulaşarak çocuklarının öğrenim gördüğü liselerin konferans salonlarında, toplanılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiş ve uygulama esnasında araştırma ve/veya veri toplama araçları ile ilgili sorulan sorular araştırmacı tarafından yanıtlanmıştır. Ölçek setinin uygulanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada Caprara, Regalia, Scabini, Barbaranelli ve Bandura²⁹ tarafından geliştirilen Aile Yeterlik Ölçekleri kullanılmıştır. Bu ölçekler aile üyelerine uygulanan birbirinden bağımsız dört ölçek formundan oluşmaktadır. Yürütülecek araştırmalarda ölçeklerden sadece birini kullanarak çalışmak mümkündür. Çünkü her biri ailedeki farklı rollere ait öz-yeterliği belirlemektedir. İlk form Çocuk Öz-yeterlik ölçeğidir. Bu ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. İkinci ölçek Ebeveynlik Öz-yeterlik ölçeğidir. Bu ölçekte 12 maddeden oluşmaktadır. Üçüncü ölçek Eş Öz-yeterlik ölçeğidir. Bu ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Son ölçek

27 A. Erkuş, *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme 1: Temel kavramlar ve işlemler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2012.

28 R. C. MacCallum, K. F. Widaman., S. Zhang., & S. Hong, *Sample size in factor analysis*, 1999.

29 Caprara vd. a.g.e.

olan Kolektif Aile Öz-yeterlik Ölçeği ise 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeklerin tümü 7'li likert tipidir (1=Hiç doğru değil 7=Tamamen doğru). Ölçeklerde ters çevrilmesi gereken bir madde yoktur.

Aile üyelerine uygulanan bu dört ölçekten kolektif aile öz-yeterliği ölçeği hem çocuk hem de ebeveynlere uygulanabilmektedir. Diğer ölçeklerden ise çocuk öz-yeterliği ölçeği çocuklara, eş öz-yeterliği ve ebeveyn öz-yeterliği ölçekleri ise anne-babalara uygulanmaktadır.

Orijinal ölçeğe ilişkin bilgiler aşağıda verilmiştir:

Çocuk öz-yeterlik ölçeği: Ergenlerin algıladıkları çocuk öz-yeterliğini ölçmeyi amaçlayan ölçeğin orijinali iki boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Zorlu durumlarda bile kişisel sorunları aile ile tartışmak, aileye yönelik negatif duygusal reaksiyonları yönetip hızlıca pozitif duygulara dönüştürmek, anlaşmazlıkları ebeveynler açısından da değerlendirmek gibi maddeler içeren ölçek 7'li likert tipidir (1=hiç doğru değil, 7=tamamen doğru). Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı erkekler için .92, kızlar için .93'tür.

Ebeveynlik öz-yeterlik ölçeği: Anne-babaların ebeveynlik yeterliği, çocukları ile açık iletişim kurmak, çocuklarının öz-güven değişimini desteklemek, değişiklikleri yönetmek, çocuklarla eğlenceli aktiviteler yapmak gibi konuları ele alan 12 madde ve üç boyuttan oluşmaktadır. 7'li likert olan ölçeğin Cronbach alfa katsayısı anneler için .92, babalar için .93'tür.

Eş öz-yeterlik ölçeği: Eşlerin evliliğe dair algıladığı öz-yeterlik 12 madde ile ölçülmektedir. Ölçek üç boyuttan oluşmaktadır. Açık iletişim ve diğerine güven, duyguları paylaşmak, özelemler ve endişeler, diğerine duygusal destek sunmak, evlilik problemleriyle birlikte başa çıkmak, çocuk yetiştirmek ile ilgili anlaşmazlıkları yönetmek, toplumsal ve sosyal aktivitelerle ilgili ilişkileri paylaşmak gibi durumları ölçen maddelerin yer aldığı ölçek 7'li likert tipidir. Cronbach alfa katsayısı hem kadınlar hem de erkekler için .94'tür.

Kolektif aile öz-yeterlik ölçeği: Aile işlevleri için gerekli görevleri başarmada etkili bir sistem olan aile yeterliği 20 madde ile ölçülmektedir. Kolektif aile öz-yeterliği ölçeği hem ebeveynlere hem de çocuklara uygulanabilmektedir. Ölçeğin orijinalinde çocuk uygulaması sonucunda maddeler iki boyutta toplanırken, ebeveyn uygulaması sonucunda üç boyutta toplanmıştır. Kolektif aile yeterliği bir bütün olarak ailenin algılanan işlevsel yeterliklerine odaklanır. Günlük rutin işle-yişi yönetmek, karar alma ve planlama süreçlerinde anlaşmaya varma, karşılıklı anlaşmayı desteklemek, zor zamanlarda duygusal destek sağlamak, bir arada olmanın keyfini yaşamak ve birlikte rahatlamak, yükümlülöklere rağmen toplumla

iyi ilişkiler sürdürmek gibi durumları ölçen ölçek 7'li likert tipidir. Cronbach alfa katsayısı .96'dır.

Veri Analizi

Bu araştırmada uyarlaması yapılan ölçeklerin yapı geçerliliğini belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda birden fazla boyutlu olduğu ortaya çıktıktan sonra, maksimum olasılık faktör analizinde varimax rotation döndürme yöntemi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde maddelerin yük değerinin en az .30 olmasına dikkat edilmiştir³⁰. Araştırmada iki faktörde yer alan faktörler arasında en az .10 faktör yükü farkı olmasına dikkat edilmiştir³¹.

Doğrulamalı faktör analizinde (DFA) ile hesaplanan χ^2/sd oranının 2'den küçük ve RMSEA değerinin .05'den küçük olması, GFI, AGFI, NFI ve CFI değerlerinin .90'nın üzerinde olması model-veri arasındaki mükemmel uyumu gösterir³². Bununla birlikte, GFI'nin .85'ten, AGFI'nin .80'den büyük çıkması, RMR ve RMSEA değerinin .10'dan küçük çıkması, model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlar olarak kabul edilmektedir³⁴. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 23 ve AMOS programları ile analiz edilmiştir.

Bulgular

Ölçeğin Çeviri Çalışması

Aile Yeterlik Ölçeklerinin dil geçerliliği için, öncelikle eğitim bilimleri bölümünde 4 akademisyen ölçeklerin İngilizceden Türkçeye çevirisini yapmıştır. Sonrasında, yabancı diller bölümünde görev yapan akademisyenler tarafından İngilizce ve Türkçe çevirileri yapılmıştır. Daha sonrasında, iyi derecede İngilizce bilen 50 yüksek lisans öğrencisine önce ölçeğin orijinali olan İngilizce form, üç hafta sonra ise ölçeğin Türkçe formu uygulanıp, veriler analiz edilmiştir. Bu iki uygulama arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır. İngilizce formu ve Türkçe form arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = .87, p < .001$).

30 C. A. Schriesheim, & R. J. Eisenbach, An exploratory and confirmatory factor analytic investigation of item wording effects on obtained factor structures of survey questionnaire measures. *Journal of Management*, 6, 1995, 1177-1193.

31 Büyüköztürk a.g.e.

32 K. G. Jöreskog, & D. Sörbom, *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International. USA: Comond Language, 1993.

33 B. G. Tabachnick, & L. S. Fidell, *Using multivariate analysis*. Boston: Allyn and Bacon, 2001.

34 V. Duyan, & S. Gelbal, The adaptation study of Barnett liking of children scale to Turkish. *Eğitim ve Bilim*, 33, 2008, 148, 40.

Açımlayıcı faktör analizi

Aile Yeterlik Ölçeklerinin ayırıcılık gücünü belirlemek için öncelikle madde analizi yapılmıştır. Bunun sonucunda analizde .30 değerinin altında değere sahip olan maddenin bulunmadığı belirlenmiştir. Öncelikle ölçeklerin toplam maddeleri üzerinden madde toplam test korelasyonu yapılmıştır. Madde toplam test korelasyonun yorumlanmasında değeri .30 ve üzerinde olan değerler kabul edilmektedir³⁵. Ölçeklerin kapsam ve içerik geçerliği için bu alanda uzman araştırmacılardan görüş alınmıştır. Görünüş geçerliği için ise dil bilimci uzmanlardan görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda anlaşılmayan maddeler daha anlaşılır hale getirilmiştir. İçerik açısından, çeviri olan kavramlar öneriler doğrultusunda kültüre yönelik olarak düzenlenmiştir. Kapsam geçerliliği için ise aile ile ilgili çalışma yapan öğretim üyelerinden görüş alınmış ve önerileri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Algılanan Çocuk Öz-yeterlik Ölçeğinin 16 madde üzerinden yapılan madde-toplam korelasyonlarının .50 ile .84 arasında olduğu gözlenmiştir. Ölçeğin faktör analizi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Çocuk öz-yeterlik ölçeğinin temel bileşenler analizine göre faktör yükleri. Eigen ve açıklanan varyans yüzdeleri. KMO Bartlett ve güvenirlik katsayıları

Madde No	1.faktör	2.faktör	3.faktör	4.faktör
Madde 1	.56			
Madde 2	.60			
Madde 3	.62			
Madde 4		.58		
Madde 5				.50
Madde 6	.52			
Madde 7			.55	
Madde 8		.76		
Madde 9	.73			
Madde 10				.84
Madde 11				.56
Madde 12			.57	
Madde 13		.53		
Madde 14			.77	
Madde 15			.81	

35 Büyüköztürk a.g.e.

Madde 16		.67		
Eigen değeri	4.63	1.73	1.39	1.15
Açıklanan varyansın yüzdesi	28.97	10.86	8.73	7.20
Yığılmalı varyans	28.97	39.84	48.57	55.77
Boyut Cronbach Alfa güvenirlilik katsayısı	.68	.67	.70	.66
KMO Barlett	.78			
Toplam Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı	.83			

Not: n= 125, Faktör yükü <.30 olan değerler atılmıştır.

Tablo 2 incelendiğinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucu ölçme aracının dört boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Yukarıda faktör yükleri ve güvenilirlik değerleri verilen boyutlar genel olarak teoriye yakındır. Çocuk Öz-yeterlik ölçeğinin güvenilirlik düzeyinin tespit edilmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve değer .83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .68, ikinci boyut için iç tutarlılık katsayısı .67, üçüncü boyut için iç tutarlılık katsayısı .70, dördüncü boyut için ise iç tutarlılık katsayısı .66 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının faktör analizi için uygun olduğu saptanmıştır (KMO= .78, $p < .001$).

Kolektif Aile formunun öğrencilere yapılan uygulamalarında 20 madde üzerinden yapılan madde-toplam korelasyonlarının .53 ile .75 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin faktör analizine ilişkin bilgiler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Kolektif aile öz-yeterlik ölçeğinin (çocuk uygulaması) temel bileşenler analizine göre faktör yükleri. Eigen ve açıklanan varyans yüzdeleri.
KMO Bartlett ve güvenilirlik katsayıları

Madde No	1.faktör	2.faktör	3.faktör
Madde 1		.56	
Madde 2		.68	
Madde 3	.66		
Madde 4	.62		
Madde 5	.75		

Madde 6		.54	
Madde 7	.59		
Madde 8	.56		
Madde 9	.62		
Madde 10		.72	
Madde 11	.66		
Madde 12	.62		
Madde 13		.68	
Madde 14			.57
Madde 15			.68
Madde 16			.58
Madde 17		.57	
Madde 18	.53		
Madde 19		.61	
Madde 20	.57		
Eigen değeri	7.47	1.73	1.20
Açıklanan varyansın yüzdesi	22.03	18.67	11.36
Yığılmalı varyans	22.03	40.70	52.07
Boyut Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı	.87	.80	.57
KMO Barlett	.88		
Toplam Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	.90		

Not: n= 125, Faktör yükü <.30 olan değerler atılmıştır.

Tablo 3 incelendiğinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucu ölçme aracının üç boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Yukarıda faktör yükleri ve güvenirlik değerleri verilen boyutlar genel olarak teoriye yakındır. Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeğinin çocuk uygulaması güvenirlik düzeyinin tespit edilmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve değer .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .88, ikinci boyut için iç tutarlılık katsayısı .80, üçüncü boyut için iç tutarlılık katsayısı .57 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının faktör analizi için uygun olduğu saptanmıştır (KMO= .89, $p<.001$).

Kolektif Aile formunun anne-babalara yapılan uygulamalarında 20 madde üzerinden yapılan madde-toplam korelasyonlarının .45 ile .79 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin faktör analizine ilişkin bilgiler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *Kolektif aile öz-yeterlik ölçeğinin (anne-baba uygulaması) temel bileşenler analizine göre faktör yükleri. Eigen ve açıklanan varyans yüzdeleri.*
KMO Bartlett ve güvenirlik katsayıları

Madde No	1.faktör	2.faktör	3.faktör
Madde 1	.74		
Madde 2	.79		
Madde 3	.55		
Madde 4	.59		
Madde 5		.61	
Madde 6	.72		
Madde 7	.64		
Madde 8	.52		
Madde 9		.45	
Madde 10			.62
Madde 11		.60	
Madde 12	.66		
Madde 13			.58
Madde 14			.53
Madde 15	.58		
Madde 16			.47
Madde 17	.58		
Madde 18	.67		
Madde 19			.73
Madde 20		.63	
Eigen değeri	7.98	1.40	1.10
Açıklanan varyansın yüzdesi	27.99	12.49	12.02
Yığılmalı varyans	27.99	40.48	52.50
Boyut Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı	.90	.64	.70
KMO Bartlett	.93		
Toplam Cronbach Alfa	.91		
Güvenirlik Katsayısı			

Not: n= 125, Faktör yükü <.30 olan değerler atılmıştır.

Tablo 4 incelendiğinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucu ölçme aracının üç boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Yukarıda faktör yükleri ve güvenirlik değerleri verilen boyutlar genel olarak teoriye yakındır. Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeğinin anne-baba uygulaması güvenirlik düzeyinin tespit edilmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve değer .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .90, ikinci boyut için iç tutarlılık katsayısı .64, üçüncü boyut için iç tutarlılık katsayısı .70 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının faktör analizi için uygun olduğu saptanmıştır (KMO= .93, $p < .001$).

Eş formunun anne-babalara yapılan uygulamalarında 12 madde üzerinden yapılan madde-toplam korelasyonlarının .55 ile .79 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin faktör analizine ilişkin bilgiler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Eş öz-yeterlik ölçeğinin temel bileşenler analizine göre faktör yükleri. Eigen ve açıklanan varyans yüzdeleri. KMO Bartlett ve güvenirlik katsayıları

Madde No	1.faktör	2.faktör
Madde 1	.68	
Madde 2		.71
Madde 3		.66
Madde 4		.79
Madde 5		.75
Madde 6	.63	
Madde 7	.73	
Madde 8	.79	
Madde 9	.55	
Madde 10	.77	
Madde 11	.71	
Madde 12	.64	
Eigen değeri	5.64	1.27
Açıklanan varyansın yüzdesi	34.18	23.43
Yığılmalı varyans	34.18	57.62
Boyut Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı	.88	.77
KMO Bartlett	.90	
Toplam Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	.89	

Not: n= 125, Faktör yükü <.30 olan değerler atılmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçme aracının iki boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Yukarıda faktör yükleri ve güvenilirlik değerleri verilen boyutlar genel olarak teoriye yakındır. Eş Öz-yeterlik ölçeğinin güvenilirlik düzeyinin tespit edilmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve değer .89 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .88, ikinci boyut için iç tutarlılık katsayısı .77 olarak bulunmuştur. Ölçme aracının faktör analizi için uygun olduğu saptanmıştır (KMO= .90, $p < .001$).

Ebeveyn formunun anne-babalara uygulanması sonucunda 12 madde üzerinden yapılan analizde 4. maddenin madde yükünün (.15) Büyüköztürk'e³⁶ göre .30'un altında olmasından dolayı gerekli koşulları sağlamadığı görülmüştür. Madde 4 çıkartılarak 11 madde üzerinden yapılan madde-toplam korelasyonlarının .32 ile .71 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin faktör analizine ilişkin bilgiler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ebeveyn öz-yeterlik ölçeğinin temel bileşenler analizine göre faktör yükleri. Eigen ve açıklanan varyans yüzdeleri. KMO Bartlett ve güvenilirlik katsayıları

Madde No	1.faktör	2.faktör
Madde 1	.49	
Madde 2	.70	
Madde 3	.46	
Madde 5		.40
Madde 6		.71
Madde 7		.32
Madde 8	.66	
Madde 9		.37
Madde 10		.57
Madde 11		.47
Madde 12	.60	
Eigen değeri	4.12	1.28
Açıklanan varyansın yüzdesi	37.32	10.95
Yığılmalı varyans	37.32	48.28
Boyut Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı	.72	.73

KMO Barlett	.88
Toplam Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	.81

Not: n= 125, Faktör yükü <.30 olan değerler atılmıştır.

Tablo 6 incelendiğinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucu ölçme aracının iki boyutlu bir yapıda olduğu görülmektedir. Yukarıda faktör yükleri ve güvenilirlik değerleri verilen boyutlar genel olarak teoriyle tutarlıdır. Ebeveyn Öz-yeterlik algısı ölçeğinin güvenilirlik düzeyinin tespit edilmesi için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve değer .81 olarak bulunmuştur. Ölçeğin birinci alt boyutu için iç tutarlılık katsayısı .72, ikinci boyut için iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuştur.

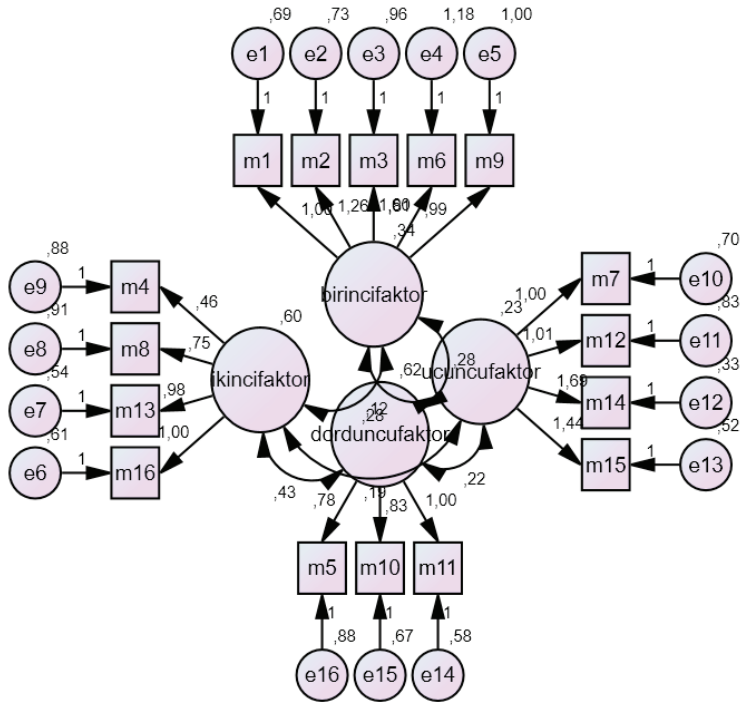
Doğrulamalı faktör analizi

Ölçek uyarlamasında açıklayıcı faktör analizinden sonra doğrulamalı faktör analizi yapılmıştır. DFA ile hesaplanan χ^2/sd oranının 2'den küçük ve RMSEA değerinin .05'den küçük olması, GFI, AGFI, NFI ve CFI değerlerinin .90'nın üzerinde olması model-veri arasındaki mükemmel uyumu gösterir^{37 38}. Bununla birlikte, GFI'nin .85'ten, AGFI nin .80'den büyük çıkması, RMR ve RMSEA değerinin .10'dan küçük çıkması, model veri uyumu için kabul edilebilir alt sınırlardır³⁹. Çocuk öz-yeterlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması için dört faktörlü modelin uyum indeksleri incelenmiştir. ($\chi^2/sd=1.63$, RMSEA=.07, RMR=.09, NFI=.72, CFI=.86, IFI=.87, RFI=.66, AGFI=.81, GFI=.86). Üç boyutlu modele ilişkin faktör analizi sonucu Şekil 1'de verilmiştir.

37 Jöreskog ve Sorbom a.g.e.

38 Tabachnick ve Fidell a.g.e.

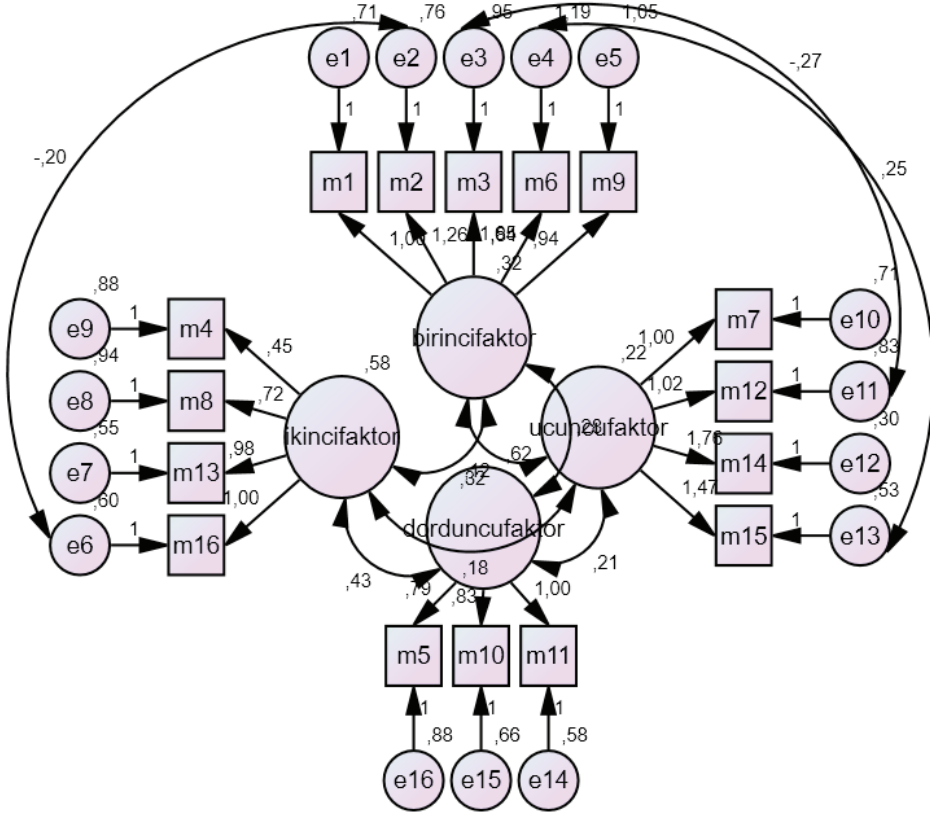
39 By H. W. Marsh, J. R. Balla, R. P. McDonald, Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size. *American Psychological Association*, 103, 3, 1988, 391-410.

Şekil 1. Çocuk öz-yeterlik ölçeği dört faktörlü modele ilişkin faktör analizi sonucu

Uyum indeksleri istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeyde olmadığından, DFA için kullanılan AMOS programının önerileri doğrultusunda modifikasyon yapılmasına karar verilmiştir. DFA'ya göre 2 ve 6, 3 ve 11, 4 ve 13 nolu hatalar arasında modifikasyon yapılmıştır.

Yapılan modifikasyon işlemleri sonrasında tekrar DFA analizi yapılmış ve modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. DFA sonuçları dört boyutlu modele ilişkin modifikasyon içeren sonuç Şekil 2'de verilmiştir. DFA'ya göre modifikasyon yapılmış modelin uyum indekslerinin, modifikasyon yapılmamış modelin uyum indekslerinden daha iyi olduğu görülmektedir ($\chi^2/ sd = 1.44$). t değerleri tüm maddeler için anlamlı çıkmıştır ve değerler .08 ile .16 arasında değişmektedir ($p < .001$). Uyum indeksi değerleri RMSEA= .06, RMR= .08, NFI= .76, CFI= .90, IFI= .91, AGFI= .82, GFI= .88 olarak bulunmuştur. Modifikasyon işlemlerini içeren DFA sonucu Şekil 2'de verilmiştir.

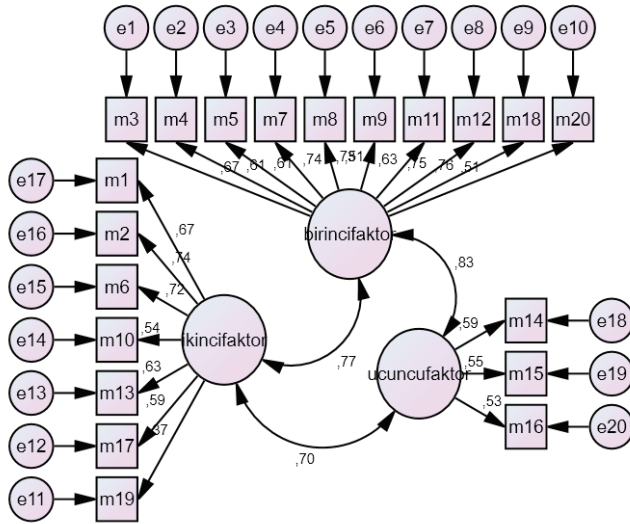
Şekil 2. Çocuk öz-yeterlik ölçeği dört faktörlü modele ilişkin modifikasyon işlemlerini içeren faktör analizi sonucu

Çocuk Öz-yeterlik ölçeğine ilişkin faktör yükleri, birinci alt boyut için .40 ile .69, ikinci alt boyut için .34 ile .70, üçüncü alt boyut için .46 ile .83 ve dördüncü alt boyut için ise .55 ile .71 arasında değişmektedir.

Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeğinin (çocuk uygulaması) Türkçe uyarlaması için üç faktörlü modelin uyum indeksleri incelendiğinde t değerlerinin tüm maddeler için anlamlı bulunmuştur. t değerleri .059 ile .212 arasında değişmektedir ($p < .001$). Uyum indekslerinin ise kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir ($\chi^2/df = 1.56$, RMSEA = .06, RMR = .08, NFI = .76, CFI = .89, IFI = .90, RFI = .73, AGFI = .79, GFI = .83). Üç boyutlu modele ilişkin DFA sonucu Şekil 3'te verilmiştir.

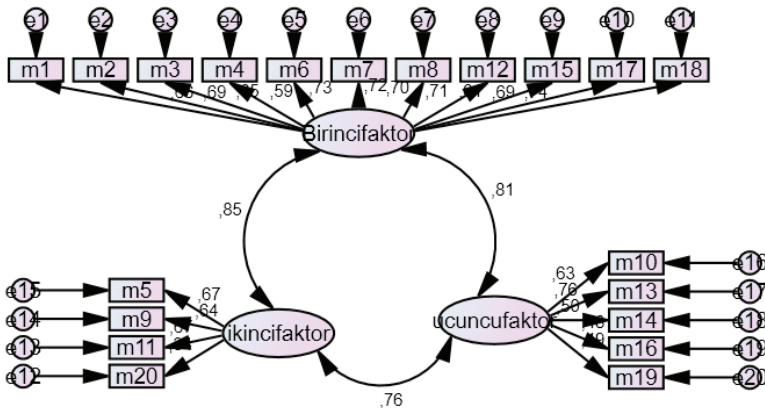
Şekil 3. Kolektif aile öz-yeterlik ölçeği (çocuk uygulaması)
üç faktörlü modele ilişkin faktör analizi sonucu

Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeği çocuk uygulamasına ilişkin faktör yükleri, birinci alt boyut için .51 ile .75, ikinci alt boyut için .37 ile .74 ve üçüncü alt boyut için ise .52 ile .58 arasında değişmektedir.

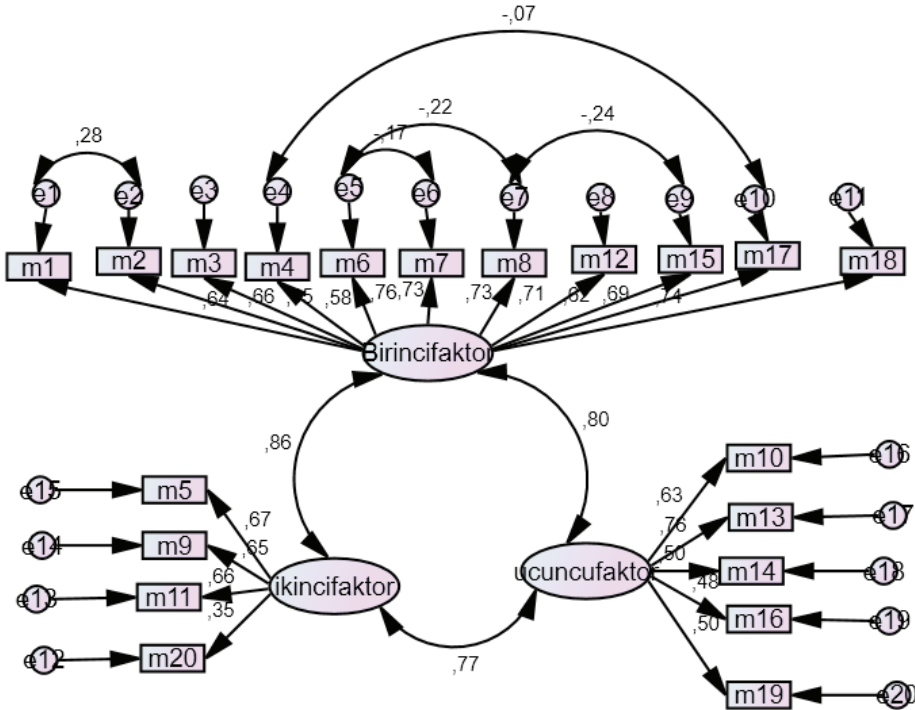
Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeğinin (anne-baba uygulaması) Türkçe uyarlaması için üç faktörlü modelin uyum indeksleri incelenmiştir ($\chi^2/sd=1.8$, RMSEA= .05, RMR= .05, NFI= .85, CFI= .93, IFI= .93, RFI= .83, AGFI= .86, GFI= .89). DFA sonuçları üç boyutlu modele ilişkin faktör analizi sonucu Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4. Kolektif Aile Öz-yeterlik Ölçeği (anne-baba uygulaması)
üç faktörlü modele ilişkin faktör analizi sonucu

Uyum indeksleri istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeyde olmadığından, DFA için kullanılan AMOS programının önerileri doğrultusunda modifikasyon yapılmasına karar verilmiştir. DFA'ya göre 1 ile 2 ve 9, 4 ile 11, 5 ile 6 ve 7, 7 ile 9 hataları arasında modifikasyon yapılmıştır. Yapılan modifikasyon işlemleri sonrasında tekrar DFA analizi yapılmış ve modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Üç boyutlu modele ilişkin modifikasyon içeren faktör analizi sonuçları Şekil 5'te gösterilmiştir. DFA'ya göre ikinci düzey uyum indeksleri, birinci düzey uyum indeksiyle karşılaştırıldığında daha iyi olduğu görülmektedir ($\chi^2/ sd = 1.52$). Uyum indeksi değerleri RMSEA= .04, RMR= .05, NFI= .873, CFI= .95, IFI= .95, AGFI= .89, GFI= .93 olarak bulunmuştur.

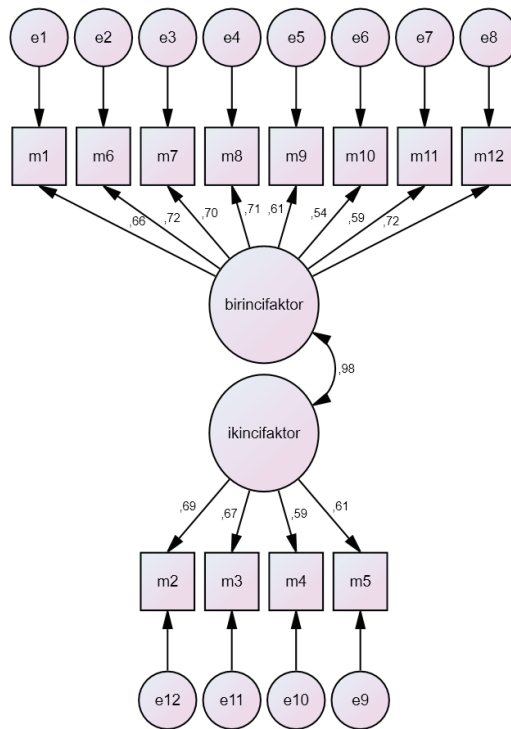
Şekil 5. Kolektif aile öz-yeterlik ölçeği (anne-baba uygulaması) üç faktörlü modele ilişkin modifikasyon işlemlerini içeren faktör analizi sonucu

Kolektif Aile Öz-yeterlik ölçeği anne-baba uygulamasına ilişkin faktör yükleri, birinci alt boyut için .58 ile .75, ikinci alt boyut için .34 ile .66 ve üçüncü alt boyut için ise .47 ile .75 arasında değişmektedir.

Eş Öz-yeterlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması için iki faktörlü modelin uyum indeksleri incelenmiştir. t değerleri .03 ile .15 arasında değişmektedir ($p < .001$). uyum indeksleri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 / sd = 2.49$, RMSEA=.07, RMR= .04, NFI= .90, CFI= .93, IFI= .93, RFI= .87, AGFI= .87, GFI= .91). İki boyutlu modele ilişkin DFA sonucu Şekil 6'da verilmiştir.

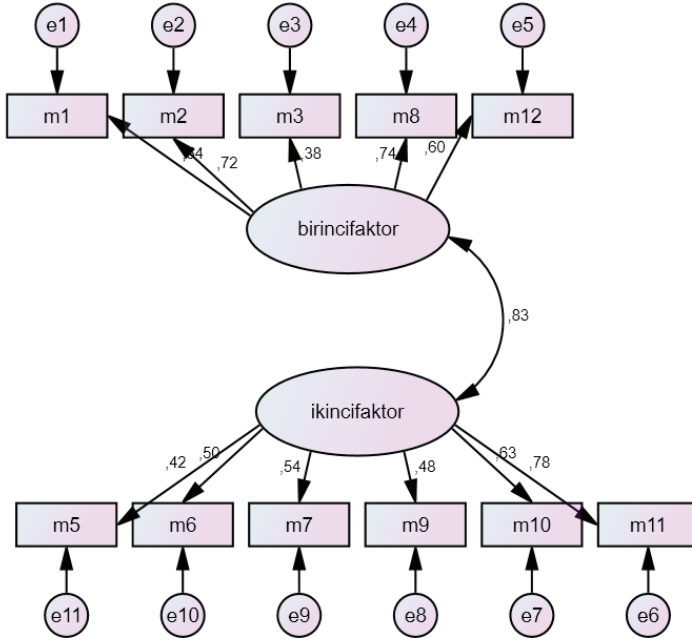
Şekil 6. Eş öz-yeterlik ölçeği iki faktörlü modele ilişkin faktör analizi sonucu

Eş Öz-yeterlik ölçeğine ilişkin faktör yükleri, birinci alt boyut için .54 ile .72, ikinci alt boyut için ise .59 ile .69 arasında değişmektedir.

Ebeveyn öz-yeterlik ölçeğinin Türkçe uyarlaması için dört faktörlü modelin uyum indeksleri incelendiğinde t değerinin tüm maddeler için anlamlı olduğu görülmüştür. t değerleri .04 ile .10 arasında değişmektedir ($p < .001$). Uyum indeksleri mükemmel uyumu göstermektedir ($\chi^2 / sd = 1.6$, RMSEA= .04, RMR= .05, NFI= .90, CFI= .96, IFI= .96, RFI= .87, AGFI= .92, GFI= .95). İki boyutlu modele ilişkin DFA sonucu Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7. Ebeveyn öz-yeterlik ölçeği iki faktörlü modele ilişkin faktör analizi sonucu

Ebeveyn öz-yeterlik ölçeğine ilişkin faktör yükleri, birinci alt boyut için .38 ile .74, ikinci alt boyut için .42 ile .78 arasında değişmektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada çocuk, ebeveyn, eş ve kolektif aile yeterliği inançlarını ölçmeyi amaçlayan ve Caprara ve arkadaşları⁴⁰ tarafından geliştirilen ölçeklerin Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Bu çerçevede lise öğrencisi ergenler ve ailelerinden oluşan örneklem grubundan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Ölçeğin çevirisi gerçekleştirildikten sonra her bir ölçeğin ayrı ayrı olmak üzere, hem kendine ait her alt boyutu için hem de tamamı için iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Bütün ölçekler için elde edilen iç tutarlılık katsayısının kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Bu çalışmada elde edilen iç tutarlılık değerleri göz önüne alındığında ölçek setindeki ölçeklerin iç tutarlılığının sağlandığı söylenebilir.

Ölçeğin geçerliliği için kapsam ve yapı geçerliliğine bakılmıştır. Yapı geçerliliği için verilere açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda,

40 Caprara vd. a.g.e.

ebeveynlik ölçeğinde bir maddeye ait faktör yük değerleri iki ayrı faktörde birbirine çok yakın değerlerde olduğu için bu madde ölçekten çıkarılmıştır. Diğer maddelerin ise çocuk öz-yeterlik ölçeğinde 4 faktör, eş öz-yeterlik ölçeğinde 2 faktör, ebeveyn öz-yeterlik ölçeğinde 2 faktör ve kolektif aile öz-yeterlik ölçeğinde hem anne-baba uygulamaları hem de çocuk uygulamalarında 3 faktörde toplandığı görülmüştür. Ardından yapılan doğrulayıcı faktör analizinde, uyum değerlerinin kabul edilir sınırlar içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. DFA analizinde de çocuk öz-yeterlik ölçeğinin 4 faktörlü yapısı, eş öz-yeterlik ölçeğinin 2 faktörlü yapısı, ebeveyn öz-yeterlik ölçeğinin 2 faktörlü yapısı ve kolektif aile öz-yeterlik ölçeğinin 3 faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Bu çalışmada ortaya çıkan boyutlar ve boyutların içerdiği maddeler ölçeğin orijinalinden farklıdır. Orijinal ölçekte çocuk öz-yeterliği ve kolektif aile öz-yeterliği çocuk uygulamasında maddeler iki boyutta toplanırken; eş öz-yeterliği, ebeveyn öz-yeterliği ve kolektif aile öz-yeterliği anne-baba uygulamasında üç faktörde toplanmıştır. Bu çalışmada ebeveyn öz-yeterlik ölçeğinde yer alan dördüncü madde ölçekten çıkarılmıştır. Nakano ve arkadaşları⁴¹ bir kültürden başka bir kültüre ölçek uyarlamak için yapılan çalışmalarda ölçeğin faktör yapıları ve madde sayılarında değişiklik olabildiğini ayrıca çıkarılan maddelerin kültürler arası farklardan kaynaklı olabileceğini belirtmiştir.

Analizlerden elde edilen bulgular ışığında ölçeklerin Türk kültürüne uygun olduğu görülmüştür. Ölçeklerden elde edilecek puanların yüksek olması, ilgili role ait yüksek öz-yeterliği, düşük olması ise ilgili role ait düşük öz-yeterliği göstermektedir. Bandura'ya⁴² göre etkileşimli grup üyeleri grup özelliklerini oluştururlar. Aile sistemlerin iç içe olduğu bir yapıdır. Bu ölçek seti aile sistemine ait öz-yeterlik algısını ortaya koymaktadır.

Bu çalışma katılımcıların kişisel cevaplarıyla sınırlıdır. Ayrıca araştırma ergenlik döneminde çocuğu olan aileler ile sınırlandırılmıştır. Bu aileler anne-baba-çocuk aynı evde yaşamaktadır. Boşanma ya da herhangi bir nedenle ayrı evlerde yaşama gibi durumlar içerisinde bulunmamaktadır.

İlerleyen araştırmalarda bu ölçekler birlikte ya da bağımsız olarak kullanılabilir. Ölçekler aile danışmanlığı alanında çalışan araştırmacılar tarafından, aile süreçlerinin iyileştirilmesi için yapılacak çalışmalarda; çocuk, ebeveyn, eş ve

41 Y. Nakano, M. Siguuria, K. Aoki, S. Hori, M. Oshima, & T. Kitumura, Japanese version of the quality of relationship inventory: it reliability and validity among women with recurrent spontaneous abortion. *Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 56, 2002, 527-532.

42 A. Bandura, Exercise of human agency through collective efficacy. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 2000, 75-78.

kolektif aile yeterlik inançlarını ortaya koymak amacıyla kullanılabilir. Ailenin tümü ve alt rollere dair öz-yeterliğin aile fonksiyonları ve doyumu ya da benzer şekilde aile sistemi için önemli olan değişkenlerle olan ilişkisini ortaya koyacak çalışmalar yürütülebilir. Alan yazın incelendiğinde ülkemizde tüm aileyi kapsayan benzer bir çalışma olmaması dolayısıyla ve aile sisteminin daha işler hale gelmesinde öz-yeterliğin etkileri düşünüldüğünde bu çalışma alan yazına katkı sağlayacaktır.

Summary

Purpose and Significance: The basic concept of social learning theory, the willingness to perform a self-efficacy task, the amount of effort someone wants to implement, and the level of perseverance the individual exhibits in the face of difficulty in performing his / her duties. Individuals who can bring together and organize information and resources can achieve success. Success depends on perceived collective efficacy, as is true in most social systems, under conditions where the results require interdependent effort. Thus, social cognitive theory extends human capacity of action to collective efficacy. The widespread belief that people have collective power to achieve the desired outcome is a key component of collective action capacity in social cognitive theory. The perceived collective efficacy effects can be listed as: the system's sense of purpose and mission, the common commitment to achievement, the ability of members to arrive at the end, the good working conditions to overcome difficulties, and group resistance.

Individuals within the family, the group in which the collective efficacy effects are most basic, are included in different subsystems as part of this system (Caprara, et. al). Within these subsystems, individuals have different roles, responsibilities, duties and mutual obligations as spouses, parents and children. Self-efficacy beliefs are important to effectively manage the requirements of this system role. Each role represents a direction in life that shows how critical these requirements are in the functioning of the individual and the community.

It is not possible for individuals with different roles, such as marital, parental, and filial, to have equal levels of competence in the family life cycle. The capabilities of an individual with a partner, the situations that need to be addressed, roles and responsibilities are different from those of their parental. Naturally, parental efficacy is comparable, or task and efficacy belief in each role is different from other roles. Bandura (1997) notes that self-efficacy beliefs affect family functions.

Therefore, in this study, the adaptation of the Family Efficacy Scales developed by Caprara et al. (2004) to Turkish, validity and reliability studies were

conducted. It is believed that the scale will contribute to individuals and family researchers in psychological help professions working in families in terms of family functioning and understanding of family dynamics.

Methods: A total of 375 people, including 125 students in high school and their parents attending in Samsun, participated in the research. 61,6% of the students were female (N = 77) and 38,4% (N = 48) were male. According to their ages, it was seen that 14,8% of the patients were in 14, 59,2% were in 15, 19,2% in 16 and 16,8% in 17 years. The average age of the students is 15,48 (Ss =, 829). Parents of the students are between the ages of 32-65 (med. = 43.56, ss = 5.220). Used as a data collection tool that filial self-efficacy scale, marital self-efficacy scale, parental self-efficacy scale and collective family self-efficacy scale developed by Caprara et al.

In this study, exploratory factor analysis was performed for building validity according to the data obtained from the scales. After the analysis revealed that there is more than one dimension, varimax rotation method is used in maximum probability factor analysis. In the exploratory factor analysis, it has been noted that the load value of the materials is at least .30 (Schriesheim, & Eisenbach, 1995). It has been noted that there is a factor load difference of at least .10 between the two factors in the study (Büyüköztürk, 2007).

In confirmatory factor analysis (DFA), model fit was tested according to the factor-factor structure in the explanatory factor analysis were used as the multiple compliance indices for GFI, CFI, NFI, RFI, NNFI and IFI. The data obtained in the study were analyzed with SPSS 23 and AMOS programs.

Results: The internal consistency coefficient for both the subscale and the whole scale was calculated after the scaling was performed. The internal consistency coefficient obtained for all scales was found to be acceptable. Considering the internal consistency values obtained in this study, it can be said that the internal consistency of the scale set is provided.

Scope, structure, and criterion validity of the scale were examined for validity of the scale. Explanatory factor analysis was applied to the data for construct validity. As a result of the analysis, this item was subtracted from the scale because the factor load values of a substance in the parenting scale are very close to each other in two different factors. Other factors were found to be 4 factors in the children's self-efficacy scale, 2 factors in the co-self-efficacy scale, 2 factors in the parent self-efficacy scale, and 3 factors in the parental practices and child practices in the collective family self-efficacy scale. In the subsequent confirmatory factor analysis, it was observed that the DFA compliance values were within ac-

ceptable limits. In the DFA analysis, the 4-factor structure of the child self-efficacy scale, the 2-factor structure of the co-self-efficacy scale, the 2-factor structure of the parent self-efficacy scale, and the 3-factor structure of the collective family self-efficacy scale have been verified.

Discussion and Conclusions: As a result of the analyzes, it is seen that the scales are suitable for Turkish culture. Psychometric features and Family Efficacy Scales are presented in this study. The high scores obtained from the scales, the high self-efficacy of the relevant role, and the low self-efficacy of the relevant role. According to Bandura (2000), interactive group members constitute group characteristics. It is a structure where family systems are intertwined. This scale sets out the self-efficacy perception of the family system.

This study is limited to the personal answers of participants. In subsequent surveys these scales can describe changes that have taken place in family processes, revealing the beliefs of filial, parental, marital, and collective family efficacy, either together or independently. This study will also contribute to the literature when we consider the effects of self-efficacy when the literature is examined because there is no similar work in our country and the family system becomes more functional.

Kaynakça

Ardelt, M., & Eccles, J., "Effect of mothers' parental efficacy beliefs and promotive parenting strategies on innercity youth", *Journal of Family Issues*, 22, 2001.

Bandura, A., *Social Learning Theory*, Englewoods Cliffs, Prentice Hall, 1977.

_____, "Self-efficacy Mechanism in Human Agency", *American Psychologist*, 37 (2), 1982.

_____, *Social Foundations of Thought and Action*, Englewoods Cliffs, Prentice Hall, 1986.

_____, *Self-efficacy: The Exercise of Control*, New York, W. H. Freeman and Company, 1997.

_____, "Exercise of human agency through collective efficacy", *Current Directions in Psychological Science*, 9, 2000.

_____, "Social cognitive theory: An agentic perspective", *Annual Review of Psychology*, 52, 2001.

Bandura, A., Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Regalia, C., Scabini, E., "Impact of Family Efficacy Beliefs on Quality of Family Functioning and Satisfaction with Family Life", *Applied Psychology: An International Review*, 60, 3, 2011.

Bentler, P. M., "Multivariate analysis with latent variables: Causal modeling", *Annual Review of Psychology*, 31, 1980.

Bentler, P. M., Bonett, D. G., "Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures", *Psychological Bulletin*, 88, 1980.

Browne, M. W., Cudeck, R., "Alternative ways of assessing model fit", *Testing structural equation models*, eds. K. A. Bollen & J. S. Long, Newbury Park, CA, Sage, 1993.

By Marsh, H. W., Balla, J. R., McDonald, R. P., "Goodness-of-fit indexes in confirmatory factor analysis: The effect of sample size", *American Psychological Association*, 103, 3, 1988.

Büyüköztürk, S., *Deneyisel Desenler*, Ankara, Pegem Yayınları, 2007.

Caprara, G. V., Regalia, C. Scabini, E., Barbaranelli, C., & Bandura, A., "Assessment of filial, parental, marital, and collective family efficacy beliefs", *European Journal of Psychological Assessment*, 20, 4, 2004.

Cole, D. A., "Utility of confirmatory factor analysis in test validation research", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1987.

Dishion, T. J., & McMahon, R. J., “Parental monitoring and the prevention of child and adolescent problem behavior: A conceptual and empirical formulation”, *Clinical Child and Family Psychology Review*, 1, 1998.

Duyan, V., & Gelbal, S. “The adaptation study of Barnett liking of children scale to Turkish”, *Eğitim ve Bilim*, 33, 148, 2008.

Erkuş, A., “Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme 1: Temel kavramlar ve işlemler”, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2012.

Field, A., *Discovering statistics using SPSS*, 2nd ed., London, Sage, 2005.

Hu, L., & Bentler, P. M., “Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives”, *Structural Equation Modeling*, 6 (1), 1999. Jöreskog, K. G., & Sörbom, D., *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*, Scientific Software International, USA, Comond Language, 1993.

Klassen, R. M., V. M. C. Tze, S. M. Betts, and K. A. Gordon, “Teacher Efficacy Research 1998–2009: Signs of Progress or Unfulfilled Promise?”, *Educational Psychology Review*, 23, 2011.

MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., & Hong, S., *Sample size in factor analysis*, 1999.

Nakano, Y., Siguuria, M., Aoki, K., Hori, S., Oshima, M., & Kitumura, T., “Japanese version of the quality of relationship inventory: it reliability and validity among women with recurrent spontaneous abortion”, *Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 56, 2002.

Ozer, E. M., “The impact of childcare responsibility and self-efficacy on the psychological health of working mothers”, *Psychology of Women Quarterly*, 19, 1995.

Schunk, D. H., *Learning Theories: An Educational Perspective*, 6th ed. Boston, MA, Pearson, 2011.

Schriesheim, C. A., & Eisenbach, R. J., “An exploratory and confirmatory factor analytic investigation of item wording effects on obtained factor structures of survey questionnaire measures”, *Journal of Management*, 6, 1995.

Stajkovic, A. D., Lee, D.S., & Nyberg, A. J., “Collective efficacy, group potency, and group performance: Meta-analyses of their relationships, and test of a mediation model”, *Journal of Applied Psychology*, 94, 2009.

Şimşek, Ö. F., *Yapısal eşitlik modellemesine giriş; Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*, Ankara, Ekinoks Yayıncılık, 2007.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S., *Using multivariate analysis*, Boston, Allyn and Bacon, 2001.

Whitbeck, L., Simons, R., Conger, R., Wickrama, K., Ackley, K., & Elder, G., "The effects of parents' working conditions and family economic hardship on parenting behaviors and children's self-efficacy", *Social Psychology Quarterly*, 60, 1997.

Williams, T. M., Joy, L. A., Travis, L., Gotowiec, A., Blum-Steele, M., Aiken, L.S., Painter, S.L., & Davidson, S. M., "Transition to motherhood: A longitudinal study", *Infant Mental Health Journal*, 8, 1987.

Woolfolk Hoy, A., and R. B. Spero. "Changes in Teacher Efficacy during the Early Years of Teaching: A Comparison of Four Measures, es." *Teaching and Teacher Education*, 21 (4), 2005.

